

Media Facts

10 (2007) 5, oktober

WERKBARE KIJK OP DIGITALISERING

■ Lange tijd is een zakelijk gesprek over de digitalisering van de media-industrie bijna onmogelijk geweest omdat menigeen bang was om voor conservatief te worden versleten. Alles werd op een hoop gegooid – digitalisering met als doel archivering bijvoorbeeld, werd consequent verward met digitalisering als communicatie – om de zegen uit te spreken over de digitale revolutie. In elke relativering zagen de toekomstvoorspellers een bevestiging van het 'oude' denken dat ons afhield van de digitale heilstaat.

Het is verheugend om te kunnen constateren dat er steeds meer publicaties verschijnen die als doel hebben om ons werkelijk te informeren in plaats van te bekeren. Onlangs hield Paul Rutten zijn oratie bij de aanvaarding van de leerstoel Digitale Mediastudies aan de Universiteit van Leiden. Rutten beschrijft dat het groeitempo van het aantal blogs (vorig jaar al 25 miljoen, en dat aantal verdubbelt elke vijf maanden, waarmee we nu op 100 miljoen zouden zitten) net als bij de boekdrukkunst niet tot verzadiging leidt. Digitalisering roept andere behoeften op. Dat heeft bijvoorbeeld de digitalisering van encyclopedieën aangetoond. Was de *Winkler Prins* vijftien jaar geleden op sterven na dood, door nieuwe toepassingen zoals de doorklikmogelijkheden naar muziek en bewegende beelden en niet te vergeten de elektronische zoekfunctie is de encyclopedie aan een gouden eeuw begonnen. Dankzij de interactiviteit van sites als Wikipedia zijn gebruikers niet meer alleen consumenten, maar ook producenten van informatie: *prosumers*.

Hoewel nóg uitgezocht moet worden hoé, staat vast dat het internet van groot belang is voor de politieke meningsvorming van burgers. Net zoals de boekdrukkunst een belangrijke rol speelde in de Reformatie. Rutten stelt vast dat er geen sprake is van een lineair proces, in die zin dat de printmedia vervangen worden door de digitale media. Het ziet er naar uit dat de digitale mogelijkheden vooral hun toepassing vinden in de amusementsindustrie, net als Edison niet had kunnen voorzien dat de fonograaf zich zou ontwikkelen tot de grammofoon waarop bijna uitsluitend muziek gedraaid zou gaan worden. Rutten haalt veel overhoop, geeft nergens precieze oplossingen voor, maar hij geeft er blijk van bereid te zijn de digitalisering van onze maatschappij te onderzoeken zonder zich uitsluitend als een *believer* op te stellen.

In het *Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis* staan ook twee bijdragen die blijk geven van een nuchtere en goed geïnformeerde kijk op de toekomst van de kranten- en boekenuitgeverij. *Jan-Hendrik*

Bakker vraagt zich in een helder geschreven minustudie af wat de overlevingskansen van het betaalde dagblad zijn. Hij neemt afstand van de waan van de dag door een cultuurfilosofisch perspectief te kiezen. Ook hij legt het verband tussen de boekdrukkunst en de verspreiding van de Reformatiegedachte en komt zo tot de 'unificerende' werking van de gedrukte krant. Dat is een interessante gedachte: de krant legt de 'heterogeniteit' van het leven vast en zorgt tevens voor de homogeniteit van ideeën. De digitalisering en de integrale verspreiding van informatie via internet en televisie leiden tot een collage of een mozaïek van de wereld, tot versnippering. Als gevolg van dat proces lijkt een einde te komen aan de cultuur van de massamedia. De nieuwe media hebben een gesegmenteerd, op interactie en persoonlijke interesses gespitst publiek geschapen. Dat is, volgens Bakker, de reden dat de journalistiek meer klantgericht dan 'stofgericht' is geworden de laatste jaren.

In hetzelfde *Jaarboek* geeft *Saskia de Vries*, directeur van Amsterdam University Press, een illustratie van wat dit alles betekent voor de moderne uitgeverij, en met name voor het wetenschappelijke boek. Vanaf 1975 begonnen de oplages van academische monografieën te dalen. Nu, dertig jaar later, is het denken over de verspreiding van wetenschappelijke kennis totaal veranderd. Uitgangspunt is niet meer dat de lezer betaalt, maar de schrijver of zijn onderzoeksinstituut. De nieuwe kijk op nieuwsverspreiding, Open Access genoemd, vindt zijn weerklag in het *Library-project* van Google. Boeken, en niet alleen wetenschappelijke, waarop geen auteursrecht meer berust, worden full text gescand en gratis aan de lezer aangeboden. Nieuwe boeken worden via *printing on demand* aangeboden. Dankzij het *Library-project* wordt veel informatie van vóór 1995, die door de digitalisering uit beeld dreigde te raken, weer beschikbaar en dankzij de nieuwe initiatieven van *printing on demand* zal het academische boek voorlopig niet verdwijnen. Wordt vervolgd.

Paul Rutten

Digitalisering en dynamiek. Over de consequenties van de digitale revolutie voor de media-industrie, in het bijzonder de uitgeverij

Leiden University Press,
Leiden 2007,
ISBN 978 90 8728 015 4,
30 blz.

Adriaan van der Weel

[hoofdredactie]

*Jaarboek voor Nederlandse
boekgeschiedenis*

Uitgeverij Van tilt/NBV, Nijmegen/
Leiden,
ISBN 978 90 77503 82 9,
225 blz.,
€ 25.

Digitalisering en dynamiek

Over de consequenties van de digitale revolutie voor de media-industrie, in het bijzonder de uitgeverij

Paul Rutten

LUP ORATIËS